Marijan Mandac

ISUS - VELIKI SVEĆENIK PREMA POSLANICI HEBREJIMA

UDK: 227.87.07
232.32
Izvorni znanstveni članak
Primljeno 1/2007.

Sažetak

U članku se zanimamo za svećeničku i velikosvećeničku ulogu Isusa iz Nazareta. U tu svrhu pred sebe stavljamo Poslanicu Hebrejima. Svekoliko je Isusovo djelo posredničko i zato je u cjelini svećeničko. Od pet puta što se Isus u Novome zavjetu naziva posrednik, tri su mjesta upravo u Poslanici Hebrejima.

Posve je razumljivo što je pisac u Poslanici Hebrejima najuže povezao Isusovo svećeničko djelo i ljudski grijeh. On uči da je Isus očistio ljudski rod od svih grijeha.

Pisac u Poslanici Hebrejima rado ponavlja da je Isusovo svećeničko djelo učinjeno u korist svih ljudi. Tu nema nikakva izuzetka. Moglo bi se čak kazati da se plod Isusovog svećeničkoga čina proteže i odnosi na svako stvorenje i svekoliki svemir. U svakome slučaju Isusovo je djelo dovršeno i dogotovljeno. Ono se ne ponavlja. Učinjeno je jednom za svagda.

Razumije se da je Isus svećenik jer je na križu prikazao žrtvu. To je njegovo tijelo. On je žrtvena prinosnica. Ali Pisac bez dvojbe uči da je Isusu vječni Veliki svećenik i u nebeskome hramu.

Ključne riječi: *očišćenje, grijeh, svećenik, savez, posrednik, otkupljenje, oproštenje*

Uvod

Naslov koji smo postavili za ovaj članak nameće se sam po sebi i gotovo je neizbježan. Ako govorimo o Isusovu svećeništvu i velikosvećeništvu u Novome zavjetu, tada je posve nužno

pred sebe staviti Poslanicu Hebrejima. Istina je da se možda uz veliki napor o otajstvu koje kanimo promatrati može ponešto naslutiti i na nekim drugim novozavjetnim tekstovima, ali se o njemu izravno, iscrpno i duboko zapravo govori samo u Poslanici Hebrejima. Stoga sve drugo ostavljamo po strani i svoju misao usredotočujemo jedino na taj novozavjetni spis. Iz njega odabiremo određeni broj redaka koji nam omogućuju barem nazreti i donekle dokučiti kako su novozavjetni kršćani shvatili i razumjeli Isusa kao svećenika i njegovo velikosvećeništvo.

U članku idemo od retka do retka kako se pojavljuju u toj novozavjetnoj poslanici. Kod toga redovito izdvajamo na izvornome grčkome onaj dio koji posebice tumačimo. Budući da ne navodimo redak u cjelini jer ga čitava ni ne tumačimo, u obradi se osjeća određena nejasnoća i stanovita nepreglednost. To i sami vidimo. Ali kada se pročita cijeli prikaz djela koji se u retku razglaba lako se vidi smisao svega napisanoga.[1]

1. Heb 1,3

Iz veoma dubokoga i slojevitoga trećega retka koji smo naznačili ovdje za razmišljanje i tumačenje[2] izdvajamo jedino izričaj καθαρισμὸν τῶQν Sἁμαρτιῶν ποιησάμενος "obavivši očišćenja grijeha". Očito je Pisac u navedenim riječima imao na pameti djelo što ga je utjelovljeni Sin Božji izvršio za svoga zemaljskoga života. Pisac je iz Isusova djela odabrao onu stranu koja najbolje odgovara cijelome i glavnome sadržaju njegova spisa kao zaokruženoga djela. To je očišćenje ljudskoga roda od grijeha.

Riječ καθαρισμὸς, čišćenje, ne rabi redoviti niti klasični grčki jezik.[3] To je u načelu riječ biblijskoga grčkoga.[4] Pisac je naznakom τῶQν Sἁμαρτιῶν, grijeha, jasno rekao o kojemu je i kakvome čišćenju on u Heb 1,3 razmišljao. To je čišćenje od ljudskih grijeha, τῶQν

---

1 Ovdje spomenimo najkompetetnije djelo za ovu temu, a to je: A. Vahoye, *Sacerdoti antichi e novo sacerdoto secondo il Nuovo Testamento*, Torino, 1990. Tu su i dva novija članka na hrvatskom jeziku: N. Hohnjec, "Isus Krist Sin Božji i Veliki Svećenik. Tumačenje Psalma 2 u Poslanici Hebrejima", u: *Interpres Verbi*, Ziral, Mostra 1998., 157-175; B. Lujić, "Otkupitelj u Poslanici Hebrejima", u: Isti, *Isusova otvorena natropologija*, KS, Zagreb 2005., 231-256.

2 Usp. C. SPICQ, L'Épitre aux Hébreux, II., Études Bibliques, Paris, 1953., 10.

3 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire grec- francias, Paris, 1903., 991

4 Usp. C. Spicq, L'Épitre aux Hébreux, I., Etudes Bibliques, I., Paris, 1952., 306 bilj.5.

ἁμαρτιῶν. Tako pred sobom imamo riječ ἁμαρτία, grijeh. To je jedna od veoma brojnih riječi pomoću kojih Biblija izražava zbilju koja je grijeh.[5] Biblija inače ima veoma složeno poimanje grijeha.[6] Mi to ne možemo cjelovito ni potanko ovdje obrađivati. Tek moramo istaknuti da svaki ljudski grijeh kalja i onečišćuje dušu. Zato je grijeh ćudoredna mrlja i prava nečistoća. Mrlja grijeha dušu odvaja od Boga koji je sama čistoća i svetost. Otuda dolazi težina grijeha koji neminovno dušu prekriva tamom i nečistoćom.[7] Kada se ima pred očima ta mračna strana grijeha, razumijemo zašto je Pisac u Heb 1,3 naznačio da se Isusovo djelo sastoji u "čišćenju grijeha".

Pisac je pak jasno naznačio da je Isus djelo čišćenja doista već izveo. To je izrazio riječju ποιησάμενος. To je glagol ποιέω. On uz druga značenja, znači "proizvesti", "izvesti", "učiniti".[8] Pisac je upotrijebio medijalni aoristni oblik. Sigurno je tako postupio s namjerom i svjesno. Tako je istaknuo da je "čišćenje grijeha" djelo utjelovljenoga Sina. To je čišćenje dovršeni čin koji se jednom u povijesti dogodio. Nema dvojbe da Pisac na pameti ima Isusovu smrt na križu i prolijevanje Kristove krvi. Ta je krv očistila grijehe jer je krv novozavjetnoga Velikoga svećenika Isusa Krista. Pisac u nastavku svoga djela podrobno i opširno pojašnjuje zgusnutu naznaku koju je kao jezgru i bit svoga učenja zabilježio već u Heb 1,3.

Kod tumačenja Heb 1,3 nismo se obazreli na određene inačice koje se u rukopisima pojavljuju i donekle pojašnjuju i nadopunjuju grčki dio koji smo imali pred očima. Mi smo se držali uvriježenoga i općenito prihvaćenoga čitanja navedenoga retka.[9]

---

5 Usp. G. PIDOUX, Péché, Vocabulaire Biblique, J.J. von ALLMEN, Neuchâtel, 1964., 223; B. RIGAUX, Saint Paul, Les Épitres, aux Thessaloniciens, Études Bibliques, Paris- GEMBLOUX, 1956., 451.

6 Usp. G. PIDOUX, Péché, VB, 222-224; J. HÉRING, Péché, VB, 224-226; L. SCHEFFCZYK, Peccato, Dizionario Teologico, H.FRIES-G.RIVA, II., Brescia, 1967., 586-590; R. BULTMANN, Theologie des Neun Testaments, Tübingen, 1968., 239-254.

7 O grijehu kao nečistoći vidi: C. SPICQ, Hébreux, II., 134; C. SPICQ, Hébreux, I., 306.284-285; C. SPICQ, Théologie morale du Nouveau Testament, I-II., Études Bibliques, Paris, 1965., 210; D. LYS, Pur, VB, 241-242.

8 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1580-1581.

9 O tim inačicama vidi: M. METZEGER, The Greek New Testament, Stuttgart, 1994., 741; A. MERK, Novum Testamentum graece et latine, Roma, 1957., 710; Traduction oecuménique de la Bible, Nouveau Testament, Paris, 1981., 677 bilj. i.

2. Heb 2,9

U Heb 2,9 čitamo izričaj υϘϘπὲρπαντός. Izdvojili smo ga i tako istaknuli jer Pisac pomoću tih riječi obrazlaže smisao i značenje Isusove velikosvećeničke smrti na križu. Da bismo izričaj što bolje i cjelovitije razumjeli, kratko se zaustavljamo kod υϘϘπέρ i kod παντός. Riječ υϘϘπέρ je prijedlog. Ima dosta značenja.[10] Mi izdvajamo dva jer se mogu primijeniti na tvrdnju u Heb 2,9. Tako υϘϘπέρ može značiti "u korist" i "umjesto". Inače u Poslanici Hebrejima υϘϘπέρ dolazi češće nego u drugim novozavjetnim spisima.[11] To pokazuje da je Piscu poslanice posebno prisan i drag.

Izričaj παντός zapravo je genitiv od πᾶς što znači "svaki".[12] Ali genitiv παντός može biti genitiv muškoga i srednjega roda jer je oblik isti. Uzmemo li da je παντός u Heb 2,9 genitiv muškoga roda, tada u Heb 2,9 piše da se Isusova smrt zbila u korist odnosno umjesto "svakoga", tj. svakoga čovjeka. Prema tome izričaj παντός obuhvaća svakoga čovjeka i zato sve ljude, cijelo čovječanstvo. Nitko nije izuzet. Plod je Isusove smrti baština i dobro svekolikoga ljudskoga roda. Jasno je da tako možemo i smijemo razumjeti παντός u Heb 2,9.

Rekli smo da υϘϘπέρ može značiti "u korist" i "umjesto". Lako nam je razumjeti ako υϘϘπέρ shvatimo "u korist" u Heb 2,9. Tada Pisac tvrdi da je Isus preminuo "u korist" svakoga čovjeka i zato svih ljudi. Njegova je smrt donijela korist svemu ljudskome rodu.

Ali ne želimo posve isključiti mogućnost da υϘϘπέρ u Heb 2,9 također može značiti "umjesto" jer to značenje nerijetko ima na drugim mjestima u Novome zavjetu.[13] Pisac je mogao kazati da je Isus umro "umjesto svakoga" jer tada ima na umu smrt[14] kao zbilju koja čovjeka dušom odvaja od života koji je Bog. Tu je smrt Isus uništio svojom smrću "umjesto" svih nas.[15] Priznajemo da je to tumačenje teže. Ipak smo ga naznačili jer je barem u Heb 2,9 moguće i jer je duboko.

---

10 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1998-1999.

11 Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 369 bilj.1.

12 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1495-1496.

13 Usp. F. AMIOT, L' Enseignement de Saint Paul, Bibliothèque de Théologie, Deslée, 1968., 170 bilj2; P. BENOIT, Exegèse et Théologie, II., Paris, 1961., 158 bilj. l.

14 O smrti u Bibliji vidi: P. HOFFMANN, Morte, DT, II., 402-413; J.J. von ALLMEN, Mort, VB, 186-189.

15 Usp. P. BENOIT, Exégèse, II., 158 bilj. l.

Preostaje nam još osvrnuti se na pretpostavku da παντός može biti genitiv srednjega roda od πᾶν. U tome se slučaju dobiva drukčije tumačenje. Riječ πᾶν znači "svako". Prema tome, s παντός u srednjemu rodu Pisac kaže da je Isus umro u korist "svakoga", tj. svakoga bića. Pred očima više nema samo ljudski rod već svako stvorenje ili cijeli svemir. Sve što postoji ima na svoj način korist od Isusove smrti. Ni to pojašnjenje koje su zastupali neki tumači ne smijemo posve isključiti. Znamo da je apostol Pavao u Rim 8,19-23 temeljito utvrdio[16] da sav svijet i svako stvoreno biće ima dijela u ljudskome spasenju i otkupljenju što je plod smrti koju je podnio Isus Krist, Veliki svećenik.[17]

3. Heb 2,10

Iz naznačenoga mjesta[18] najprije izdvajamo izričaj τὸν ἀρχηγὸ ν τῆς σωτηρίας. Želimo ga potanje obrazložiti. Ipak se duže ne zadržavamo kod riječi σωτηρία. Ona na grčkome znači spas, spasenje.[19] Njome se u kršćanstvu[20] redovito označuje djelo Isusa koji se naziva Spasitelj.[21] Zauzvrat nešto duže promatramo riječ ἀρχηγός. Njome se u Heb 2,10 označuje Isusu Krist. Čini se da je to veoma drevni kristološki naziv.[22] Ipak se nije dugo zadržao u općem imenovanju Isusa iz Nazareta. Kristološki naziv ἀρχηγός u Novome zavjetu susrećemo u Poslanici Hebrejima[23] dvaput i isto toliko puta u Djelima apostolskim. [24]

Glede riječi ἀρχηγός najprije ističemo da se ona zapravo sastoji od dviju riječi koje su već zasebno i odvojeno bogate značenjima. Prva je riječ ἀρχή . Ona doslovno označuje ono što se nalazi ispred i na prvome mjestu. Stoga ἀρχή uz sve drugo

---

16 Usp. S. LYONNET, Les Étapes du mystère du salut selon l'Épître aux Romains, Bibliothèque oecume'nique, 8, Paris, 1969, 187-213; TOB, 474 bilj: l,f,h,k,m.

17 Za cijeli izričaj vidi C. SPICQ, Hébreux, II., 25.

18 Usp. C. SPICQ, Hèbreux, II., 36-40.

19 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1891.

20 Usp. F. MICHAELI, Salut, VB, 275-277; P. BONNARD, Salut, VB, 277-278; W. TRILLING, Salvezza, DT, III., 207-213.

21 Usp. O. CULLMANN, Christologie du Nouveau Testament, Neuchâtel, 1966, 206-212; P. BONNARD, Jésus, VB, 141.

22 Usp. Heb 2,10 i 12,2.

23 Usp. Dj 3,15 i 5,31.

24 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 281.

može značiti početak, izvor, temelj, počelo.[25] Druga je riječ ἄγω s brojnim značenjima: voditi, pratiti, zapovijedati, obrazovati. [26] Na grčkome ἀρχηγός označuje[27] nekoga tko je osnovao i utemeljio neki grad. On mu je dao ime, ali se za isti grad brine i skrbi. Riječ može također označiti nekoga vojničkoga zapovjednika i građanskoga poglavara. Podjednako se riječju ἀρχηγός izriče da je netko nečemu uzrok i izvor. Posebice treba naglasiti da u Septuaginti ἀρχηγός redovito označuje onoga tko je začetnik, utemeljitelj i glava neke obitelji, plemena, rase.[28] Na temelju kazanoga riječ ἀρχηγός možemo uistinu različito prereći i prevesti. U tu se svrhu dade prema prilikama posegnuti za riječima: početnik, vođa, utemeljitelj, pokretač, osnivač, vladar, glava. Nabrojeno pokazuje da se nije lako opredijeliti kada je u pitanju smisao i značenje izričaja ἀρχηγός σωτηρίας u Heb 2,10. Svakako svekoliko ljudsko spasenje u Isusu ima začetnika, vođu, utemeljitelja i pokretača. Ljudskoga spasenja nema bez Isusa Krista. Jasno je da u djelo spasenja nužno i neminovno treba ubrojiti i Isusovo djelo ukoliko je ono svećenički i velikosvećenički čin.[29]

Pisac također u Heb 2,10 naznačuje da je Bog "po patnjama" Isusa "usavršio". Izričaj koji želimo tumačiti u izvorniku doslovno glasi: διὰ παθημάτων τελειῶσαι. Riječ πάθημα prema rječniku[30] označuje i izražava svaku vrst događaja što se zbiva i tegotno pogađa ljudsko tijelo ili ljudsku dušu. Riječ se posebno odnosi na neugodne događaje koji nanose bol i patnju duši i tijelu. U izričaju koji osvjetljujemo[31] riječ πάθημα prije svega označuje tjelesne i duševne patnje što ih je Isus podnio za vrijeme svoje smrtne muke na križu. Ali po sebi tu ne bi trebalo isključiti bilo koju patnju koju je pretrpio tijekom cijeloga svoga zemaljskoga života. Sve su Isusove patnje našle svoj konac i puni smisao u "patnjama" njegove posljednje muke.

U naznačenome grčkome izričaju također imamo glagol τελειόω. Njega nije lako razumjeti.[32] Inače Pisac veoma često rabi glagol

[25] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 19-20.
[26] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 38; A. BAILLY, Dictionnaire, 281.
[27] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 38.
[28] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 38-39.386; C. SPICQ, Hèreux, I., 124 bilj 3,301.
[29] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1437.
[30] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 39-40.
[31] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1909.
[32] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 214.

τελειόω, imenicu τελείωσις (savršenost) i pridjev τέλειος (savršen). To je dobrim dijelom obilježba i vlastitost Poslanice Hebrejima.[33]

Glagol τελειόω ima veliki broj značenja. Sva nekako pomažu da se cjelovitije shvati njegov smisao u Heb 2,10. Tako τελειόω označuje da se neka praznina ispunila ili da se dovršilo i upotpunilo što se započelo.[34]

Glagol τελειόω u klasičnome grčkome[35] može izraziti misao da je neko određeno vrijeme proteklo. Ono je bilo nužno da se neki posao privede kraju te tako postigne vlastiti cilj i svoju konačnu svrhu. Na taj način određeni pothvat dosegne najviši domet svoga razvoja, svoju puninu i posljednju dozrelost.[36]

Naročito je potrebno istaknuti[37] da τελειόω u Septuaginti ima iznimno značenje koje se zapravo odvaja od uobičajenoga. To pokazuje da je τελειόω tada čvrsto utvrđeni pojam. U Septuaginti glagol τελειόω znači "posvetiti" i to posvetiti za svećenika. Posvećenjem se naznačuje da je posvećeni dovoljno pun, savršen i upotpunjen te može preuzeti i vršiti svećeničku službu.

Naše napomene dovoljno pokazuju da nije lako razumjeti što zapravo τελειῶσαι znači u Heb 2,10. Bez sumnje Pisac drži da je Isus "po patnjama dovršen". Patnje su Isusa konačno, do kraja i u punini usavršile da može biti svećenik. Svakako govoreći o Isusovome "dovršenju po patnjama" u Heb 2,10 Pisac nipošto nema pred očima napredovanje u savršenosti po kreposti. Isusu "po patnjama" postaje svećenik koji osjeća patnju onih kojima je svećenik. Isus je stekao savršenstvo jer je kroz "patnje" došao do krajnjega cilja svoga zemaljskoga života. Svojim je patnjama sve ispunio, dovršio i dokončao.[38]

4. Heb 2,11

Nadahnuti novozavjetni pisac u Heb 2,11 Isusa oslovljuje "onim koji posvećuje", a ljudi koji su prihvatili vjeru i dobili milost naziva "onima koji su posvećeni". Posvećenje je plod djela Isusa

---

[33] Usp. C. SPICQ, Morale, 684 bilj.3.

[34] Usp. C. SPICQ, Morale, 682 bilj.1.

[35] Usp. C. SPICQ, Agape dans le Nouveau Testament, Analyse des textes, Études Bibliques, Paris, 1959., 247.

[36] Usp. TOB, 679 bilj. h; C. SPICQ, Hébreux, I., 286 bilj. 6

[37] Usp. C. SPICQ, Hébreux, I., 282, 123 bilj.3; C. SPICQ, Hébreux, II., 118.

[38] Usp. C. SPICQ, Hébraux, I., 307-308.

ukoliko je svećenik. Njegovom su žrtvom ljudi "posvećeni".[39] Pisac u Heb 2,11 polaže temelj i pokazuje razlog zašto je Isus "posvetitelj" svih "posvećenih". To je zato što su "svi iz jednoga" (ἐξ ἑνὸς πάντες). Jasno je da se πάντες, svi, odnosi na Posvetitelja i posvećene. Za "sve" Pisac poslanice tvrdi da su "iz jednoga" (ἐξ ἑνός). Upravo taj izričaj utvrđuje i zasniva zajedništvo i najužu povezanost između Isusa koji je Posvetitelj i ljudi koji su po njemu posvećeni. Na neki način bez toga jedinstva nema zajedništva niti je moguće da Isusovo djelo posvećenja postane dio i baština posvećenih.

Treba, prema tome, utvrditi u kojemu smislu Pisac shvaća vlastiti izričaj ἐξ ἑνός. Tu se nalazi njegov temeljni dokaz i ključ za razumijevanje Isusova svećeničkoga čina u svoj dubini i punome rasponu i opsegu. Po sebi ἑνός može biti drugi padež jednine od εἷς , jedan, i ἕν, jedno. Vjerojatno je to razlog raznolikome tumačenju cijeloga izričaja ἐξ ἑνός.

Neki misle da je "jedan" od kojega potječe Posvetitelj i posvećeni zapravo Bog Otac. On je konačni izvor i pravo vrelo svega. Od njega dolazi Isusu Posvetitelj i kao čovjek i kao Bog. Ali od njega dolaze i posvećeni jer su ljudi. Drugi pomišljaju da je Pisac u Heb 2,11 napisao ἐξ ἑνός imajući to pred očima prvoga čovjeka Adama koji je bio jedan. Od Adama pak potječu svi ljudi kao i sam Isus koji je "Riječ postala tijelo" (Iv 1,14). Prema tome, Adam povezuje Isusa "posvetitelja" i ljude "posvećenike". Uostalom sv. Luka Isusovo rodoslovlje u Lk 2,11 izrijekom uzdiže sve do Adama.

Spominjemo i to da su neki pošli od Abrahama tumačeći ἐξ ἑνός u Heb 2,11. Očito su imali na umu da je Abraham[40] ličnost koja svojom vjerom sjedinjuje cijeli ljudski rod pa i Isusa Krista. U svakome slučaju Pisac u Heb 2,11 ima na pameti Utjelovljenje kao čin koji zasniva i utemeljuje Isusovo svećeničko značenje za svekoliki ljudski rod.[41]

5. Heb 2,14

U Heb 2,14 sveti Pisac posve jednostavno, razgovijetno i svakome razumljivo utvrđuje činjenicu Gospodnjega utjelovlje-

[39] Usp. J. L. LEUBA, Noms, VB, 196-197.

[40] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 40-41.

[41] Tumačenje za cijeli redak pruža C. SPICQ, Hébreux, II., 42-43

nja.[42] Kaže da je Sin Božji "postao sudionikom"[43] u "krvi i mesu" što je zajedničko svim ljudima. Sin u tim zbiljama ima kao svaki drugi čovjek "podjednako"[44] udjela. Pisac u istome retku naznačuje smisao Isusova utjelovljenja. Veli da se ono zato zbilo da Isus svojom "smrću obeskrijepi" (καταργήσῃ) onoga koji imaše moć smrti, to jest đavla"(τὸν διάβολον).

Najprije pojašnjujemo riječ διάβολος, đavao. Grčka riječ u svome doslovnome značenju i smislu naznačuje nekoga tko uzrokuje mržnju i zavist.[45] Ali nema nikakve dvojbe da nadahnuti Pisac u Heb 2,14 "đavla" poima kako Biblija općenito shvaća onoga koga semitski naziva satan.[46] Otuda polazeći u Bibliji διάβολος označuje protivnika koji na poseban način dolazi do izražaja kao tužitelj na sudu. Ali riječ διάβολος također može značiti prokazatelj, klevetnik, ocrnjivač, ogovaratelj.[47] Od brojnih biblijskih naziva za đavla također spominjemo naziv ἀντίδικος. Riječ po sebi označuje protivnika kod parnice.[48] To je tužitelj koji kod tužbe na suđenju stoji s desne strane optuženoga i protiv njega govori.[49] Taj se naziv[50] za đavla nalazi u 1 Pt 5,8.

Nama je za razglabanje posebno važno istaknuti da se u Pismu kao naziv za đavla također susreće naziv ἀνθρωποκτόνος. Riječ znači "čovjekoubojica".[51] Čitamo je u Iv 8,44. Ivan đavla naziva "čovjekoubojicom od početka".[52] Jedva može biti dvojbe da Evanđelist zapravo ima na umu činjenicu da je čovjek pred Bogom umro tjelesno i duhovno kada je đavao pod likom "zmije" (Post 3,1) praroditelje naveo na grijeh. U Mudr 2, 24 izrijekom piše da je "đavlovom zavišću smrt ušla u svijet". Zbog navedenoga Ivan u Iv 8,44 đavla naziva "čovjekoubojicom". Mislimo da odatle polazi

---

42 U izvorniku je značajni glagol μετέχω: usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1267-1268; C. SPICQ, Hébreux, II., 43.

43 U izvorniku je prilog παραπλεσίως. Jedino se tu nalazi u cijeloj Bibliji. Doslovno znači "gotovo sličan": usp. A. Bailly, Dictionnaire, 1472; C. SPICQ, Hébreux, II., 43.

44 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 463-464.

45 Usp. J. HÉRING, Diable, VB, 65; B. RIGAUX, Thessaloniciens, 462; C. SPICQ, Morale, 638 bilj.3.

46 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 463-464.

47 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 178.

48 Usp. C. SPICQ, Les Épitres de saint Pierre, Sources Bibliques, Paris, 1966., 174.

49 Usp. C. SPICQ, Pierre, 174.

50 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 163.

51 Usp. M.J. LAGRANGE, Évangile selon saint Jean, Études Bibliques, Paris, 1927, 248; TOB, 316 bilj.e; La Sacra Bibbia, Garzanti, 1964., 1981.

52 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1409.

i Pisac u Heb 2,14 gdje kaže da đavao "ima vlast" nad "smrću". On ju je prouzročio jer je začetnik grijeha koji uzrokuje smrt.

Međutim, Pisac u Heb 2,14 bilježi da je đavao dotadašnju vlast nad smrti izgubio snagom Isusove smrti na križu. On se tu poslužio glagolom καταργέω. Općenito u grčkome καταργέω znači ostaviti nedjelatnim, nečije ruke ostaviti nezaposlene. Kada je riječ o zakonu, καταργέω naznačuje da je neki zakon dokinut i poništen. Ali καταργέω dodatno i snažno izražava da je nešto uništeno i razoreno. Gotovo se sva navedena značenja trebaju primijeniti na Heb 2,14. Tu je Pisac kazao da je "vlast" đavla uništena i razorena. Nje više nema. Đavao je pobijeđen. To je učinila Isusova smrt. Ako je đavao dotada kao začetnik grijeha i smrti imao "vlast" nad ljudima, sada je izgubio svako pravo nad čovjekom. Isus je čovjeka u potpunosti oslobodio od đavla. To je učinio na konačan način svojim preminućem na drvetu križa.[53]

Poznat je pak trajni spor između Isusa i đavla tijekom Gospodnjega zemaljskoga života. O tome bjelodano svjedoče brojna novozavjetna mjesta. Mi jedino spominjemo Isusove kušnje u pustinji. Tada je Isus odlučno odbio sve nalete i nasrtaje đavla i tako osigurao pobjedu nad protivnikom svim svojim budućim učenicima. Đavao se stubokom prevario jer je smatrao da je Isusova smrt njegova pobjeda. Ali je zapravo to bio đavlov konačni i vječni poraz.

6. Heb 2,17

Redak koji upravo naznačismo zaista je u svekolikoj objavi nešto iznimno i posebno za nas koji smo kršćani. Tu je prvi put u cijeloj povijesti zapisano o Isusu iz Nazareta da je ἀρχιερεύς, Veliki svećenik. Uostalom jedino u Poslanici Hebrejima u čitavome opsežnome Pismu piše da je Isus Krist ἀρχιερεύς. Taj jedinstveni kristološki naziv taj novozavjetni spis ponavlja čak punih deset puta.[54] To pokazuje koliko je nadahnutome Piscu poslanice stalo do naziva za Isusa Veliki svećenik. Štoviše, Pisac u Heb

[53] U povijesti soteriologije postojala je teorija nazvana *jura diaboli*, đavolova prava. Teorija drži da je đavao imao pravo nad čovjekom jer ga je naveo na grijeh. Ali je to pravo izgubio kada je posredstvom ljudi na smrt osudio Isusa koji je nevin i bez grijeha. Bilo je otaca koji su bili dijelom pobornici te teorije i hipoteze.

[54] To su ova mjesta: 2,17; 3,1; 4,14; 4,15; 5,5; 5,10; 6,20; 7,26; 8,1; 9,11.

4,14 uz ἀρχιερεύς dodaje[55] pridjev μέγας. Sigurno je to učinio sa sviješću i namjerno. Po sebi pridjev μέγας znači velik. Ali također može značiti snažan, moćan, jak.[56] Isus je Veliki svećenik koji je μέγας jer može u punome opsegu i savršeno izvršiti svoju veliku svećeničku službu. Usput spominjemo da i klasični grčki jezik pozna riječ ἀρχιερεύς.

U Poslanici Hebrejima također susrećemo mjesta gdje je Isus jednostavno nazvan ἱερεύς, svećenik. Četiri su takva mjesta.[57] Ni tako se nigdje drugdje Isus ne naziva u Novome zavjetu. U Heb 10,21 Pisac je i uz ἱερεύς dodao već istaknuti pridjev μέγας, velik.[58] Sigurno je tako želio naglasiti iznimnost, veličinu i odličje Isusova svećeništva. Razumije se po sebi da je riječ ἱερεύς opća i razumljiva grčka riječ koja naprosto znači svećenik.[59]

Pisac o Isusu Velikome svećeniku u Heb 2,17 izjavljuje da je ἐλεήμων i πιστός. Oba pridjeva treba popratiti stanovitim tumačenjem. Pomoću njih je novozavjetni Pisac utvrdio osnovne značajke, obilježbe i vlastitosti Isusa koji je Veliki svećenik i svećenik.

Pridjev ἐλεήμων dobro poznaju i rado upotrebljavaju grčki klasici kao Demosten i Aristotel.[60] U Novome je zavjetu veoma rijedak.[61] Osim na mjestu koje razlažemo čita se još jedino u Mt 5,7. Pridjev ἐλεήμων znači sućutan, milosrdan. Takav je Isus naš Veliki svećenik. On je sućutan prema svim ljudskim nevoljama i bijedama koje zahvaćaju dušu i tijelo. Prema ljudskoj je grešnosti milosrdan. Tako je sućut, suosjećanje i milosrđe prva i osnovna obilježba novozavjetnoga Velikoga svećenika.

Uz istaknutu naznaku Pisac je, rekosmo, još naveo jednu.[62] Izrazio ju je pridjevom πιστός. Pridjev u klasičnome grčkome ima dva temeljna značenja.[63] Označuje nekoga kome se može vjerovati jer je dostojan povjerenja. Ali πιστός također označuje onoga tko u nekoga vjeruje i u njega ima potpuno i nepokolebljivo pouzdanje.

[55] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1234.
[56] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 282.
[57] Usp. Heb 5,6;7,17;7,20;7,21.
[58] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 960.
[59] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 640.
[60] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 47.
[61] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 48.
[62] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1560.
[63] Usp. C. SPICQ, Morale, 231-232.

Oba značenja πιστός ima i u Novome zavjetu.[64] Nije lako reći što je Pisac u Heb 2,17 htio izraziti kada je Isusa, Velikoga svećenika, označio pridjevom πιστός. Stručnjaci se razilaze u shvaćanju. Nama se čini da Pisac zato kaže da je naš Veliki svećenik πιστός jer vjerno vrši svoju velikosvećeničku ulogu kako ju je odredila i predvidjela božanska providnost i božanski naum. Upravo stoga svaki vjernik ima puno, čvrsto i neograničeno povjerenje u Isusa koji je njegov jedini Veliki svećenik pred Bogom Ocem.

Pisac u Heb 2,17 naznačuje ulogu Isusa Velikoga svećenika. To je "ispaštati grijehe naroda".[65] U izvorniku je glagol ἱλάσκεσθαι. Taj glagol osim na mjestu koje razglabamo u cijelome Novome zavjetu nalazimo još jedino u Lk 18,13. Inače ἱλάσκομαι dobro pozna opći grčki jezik.[66] Glagol osnovno znači nekoga sebi učiniti naklonim i umiriti ako smo ga rasrdili i razljutili. Homer ἱλάσκομαι redovito rabi da izrazi odnos između bogova i ljudi. U njega ἱλάσκομαι znači određenim prinosom bogove učiniti sklone i naklone prema ljudima.

U Heb 2,17 Pisac očito na pameti ima žrtvu koju je novozavjetni Veliki svećenik Isus iz Nazareta prikazao u svrhu oproštenja i okajanja ljudskih grijeha. Svoju je žrtvu prinio kao zadovoljštinu za grijehe i u tome je smislu ona ispaštanje. Isus je tako otklonio Božju srdžbu prema čovjeku. Svojom je velikosvećeničkom žrtvom Isus na križu po svojoj krvi izmirio Boga s ljudima. Bog je ljudima oprostio grijehe. Oni su izbrisani i Bog Otac je nakon ljudima. Mislimo da je to temeljni sadržaj glagola ἱλάσκεσθαι. Njime se u Heb 2,17 tumači smisao smrti Isusa koji je Veliki svećenik.[67]

7. Heb 4,15

Govoreći o Isusu Velikome svećeniku Pisac u Heb 4,15 ističe da Isus može biti "supatnik u našim slabostima".[68] To je zato što je "poput nas bio iskušan svime, osim grijeha". U razglabanju se

---

[64] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 48.

[65] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 967.

[66] Usp. C. SPICQ, Hébreux, I., 265.304; TOB, 680 bilj.o.

[67] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 92-94; TOB, 683 bilj.v; O. CULLMANN, Christologie, 82-84.

[68] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1505; B. RIGAUX, Thessaloniciens, 475-476; C. SPICQ, Hébreux, II., 93.

zadržavao kod izričaja "iskušan" i "osim grijeha". Za "iskušan" u izvorniku piše πεπειρασμένον, a za "osim grijeha" χωρὶς ἁμαρτίας.

Grčki glagol πειράζω u osnovi znači kušati, pokušati. Otuda stječe druga dodatna značenja kao što su prokušati, iskušati. Naznačenim se činima želi doći do spoznaje o dobroj ili lošoj strani bilo neke osobe ili predmeta.[69] Pisac u Heb 4,14 kaže da je Isus "poput nas bio iskušan svime osim grijeha". Isusov je život bio doista pun kušnja u pustinji.[70] Jednako nam pred očima iskrsava kušnja u Getsemanskome vrtu.[71] Pisac je mogao u Heb 4,15 s riječju πειράζω imati na umu[72] oba navedena Isusova iskušenja ili barem getsemansku kušnju.[73] Ipak je najvjerojatnije s πειράζω želio naglasiti da je Isus ukoliko je čovjek doživio u svome ovozemnome životu kušnje i iskušenja koja prate svakoga čovjeka.[74]

Ali Pisac u Heb 4,15 naglašeno i pomno ističe da Isus u svojim kušnjama nije sagriješio. Uvijek je i trajno ostao χωρὶς ἁμαρτίας. Riječ χωρίς znači "bez", "daleko od", "odvojen".[75] Riječ pak ἁμαρτία znači "grijeh". Prema tome, Isus je u potpunosti i posvema daleko od grijeha. Od grijeha je odvojen. Isus je u tome pogledu zaseban. Nadvladao je iskušenja. Cijeli Novi zavjet drži i čvrsto vjeruje da je Isus nevin, svet i bez grijeha. Ipak na svoj način u Novome zavjetu odskače, odvaja se i blješti izričaj iz Heb 4,15 χωρὶς ἁμαρτίας. Gotovo da se moćni glas toga izričaja prenosi i odzvanja cijelim Novim zavjetom. U njemu osjećamo ponos i ushit prvih učenika Isusa iz Nazareta. Bili su oduševljeni bezgrešnošću svoga Učitelja i Velikoga svećenika.

8. Heb 5,6

U Heb 5,6 novozavjetni Pisac prvi put navodi osnovno nadahnuto starozavjetno mjesto iz kojega je zapravo izvukao

---

69 U svezi s "kušnjom" općenito u Bibliji vidi P. VALLOTTON, Tentation, VB, 293-295.

70 Za izvještaj o Isusovoj kušnji u pustinji vidi: Mt 4,1-11; Mk 1,12-13; Lk 4,1-13.

71 O Isusu u Getsemanskome vrtu vidi: Mt 26,36-46; Mk 14,32-42; Lk 22,39-46. također vidi: P. BENOIT, Passion et Résurrection du Seigneur, Lire la Bible 6, Paris, 1966., 9,32.

72 Usp. O. CULLMANN, Christologie, 82-84.

73 Usp. C. SPICQ, Hébreux, I., 99.296 bilj.2.

74 Usp. O. CULLMANN, Christologie, 82-84

75 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 2165.

bit i srž svoga nauka o Isusovu svećeništvu. To je Ps 110,4. Pisac je odatle naveo izreku: "Ti si svećenik zauvijek po redu Melkisedekovu". Psalmist je inače naznačeno izravno i neposredno rekao o Mesiji. Novi je zavjet povjerovao da je Isus taj najavljeni Mesija te se stoga napomena u Psalmu na nj odnosi. Pisac i u nastavku svoga djela više puta navodi Ps 110,4 jer je tu našao svoje osnovno uporište vezano uz Isusa kao svećenika što je središnja misao cijeloga njegova spisa.[76] To je iz Ps 110 na Isusa primijenio samo Pisac Poslanice Hebrejima. On je jedini, istaknuli smo, Isusa i nazvao svećenikom i Velikim svećenikom. Inače se Ps 110 često napominje na novozavjetnim stranicama. I Isus ga je navodio.[77] Nema zapravo starozavjetnoga djela koji se tako učestalo pojavljuje[78] u Novome zavjetu kao taj Ps 110. Ali, ponavljamo, u svezi s Isusovim svećeništvom to je jedino i isključivo učinio Pisac u Poslanici Hebrejima.

Pisac u Poslanici Hebrejima dokazuje da je Isus svećenik "po redu Melkisedekovu". U izvorniku za "red" stoji riječ τάξις. Ona početno i izvorno znači dobar red i pravi raspored kada je govor o određenim dijelovima u nekoj složenoj cjelini. Polazeći otuda τάξις može naprosto značiti red, raspored, stanje, način postojanja.[79] Po Heb 5,6 Isus je svećenik na onaj način i u onome smislu kako je to prethodno i negda bio Melkisedek. Isus u svome svećeništvu posjeduje svojstvo i odlike koje su bitne u Melkisedekovu svećeništvu. To je sadržaj naznačene riječi τάξις, red.

Melkisedek se nadasve rijetko i oskudno spominje u Svetome pismu.[80] Jedino je izvorno mjesto u tome smislu kratka i škrta zabilježba naznačena u Post 14,17-20. Novozavjetni je pisac to mjesto naveo u svome spisu kako ga je čitao u Septuaginti. Vidi se pak i lako se zapazi da je mjesto prilagodio svome razmišljanju, ali je u navodu bitno vjeran starozavjetnome vrelu.[81]

Pisac poslanice Melkisedeka smatra strogo povijesnom ličnošću. Uostalom, nitko od ozbiljnih tumača u to ne sumnja niti

[76] Usp. Heb 5,0;6,20;7,11;7,17;7,21;7,28.

[77] Usp. O. CULLMANN, Christologie, 75.78.110.176.

[78] Usp. O. CULLMANN, Christologie, 193; C. SPICQ, Hébreux, II, 204; L. CERFAUX, Le Christ dans la théologie de saint Paul, Lectio Divina, 6, Paris, 1958, 74 bilj.1.

[79] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1896; C. SPICQ, Hébreux, II., 205.

[80] Usp. Post 14,18; Ps 110,4; Heb 5,6; 5,10; 6,20; 7,1-21.

[81] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 182.

o tome dvoji. Inače Pisac Poslanice Hebrejima u Melkisedekovu liku i njegovu djelu vidi nagovješten lik i čin Isusa Krista. Tako je Melkisedek u neku ruku slika Isusa Krista. Melkisedek, dakako, povijesno prethodi Isusu Kristu. Stoga kažemo da je Melkisedek slika koja je najavila Isusa Krista. Ali je posve jasno da u božanskome naumu i božanskoj providnosti Isus sa svojim djelom prethodi Melkisedeku. Isus je izvor. Melkisedek je sazdan onakvim kakav je imao biti Isus iz Nazareta. Tako je zapravo u biti Malkisedek upriličen Isusu, a ne Isus Melkisedeku.[82]

U Post 14,18 piše o Melkisedeku da je bio "svećenik Boga Svevišnjega". Razumije se samo po sebi da za biblijsko poimanje u cjelini nema ničega uzvišenijega, višega ni svetijega od upravo naznačene napomene.[83] Posredstvom tvrdnje u Ps 110,4 novozavjetni Pisac izreku iz Post 14,18 prenosi i primjenjuje na Isusa. On otuda zaključuje da je Isus Krist svećenik. Isus je to jer je to i Melkisedek.

U Post 14,19 piše da je Melkisedek "blagoslovio" Abrahama i udijelio mu svoj "blagoslov". Taj čin ima veliko i duboko značenje. U Pismu blagoslovu se pridaje iznimna vrijednost i odlika.[84] Blagoslov podjeljuje viši nekome tko je niži. U osnovne se dužnosti i vlastitosti svećenika ubraja i moć blagoslivljanja. U Post 14,19 čitamo da je blagoslov primio Abraham.[85] Jedva pak da za starozavjetnu Bibliju ima veće, istaknutije i značajnije ličnosti od Abrahama. Njega je Bog odabrao i sam svečano blagoslovio. Ali on sada prima blagoslov od Melkisedeka. To znači da je Melkisedek kao svećenik pred Bogom veći od Abrahama. On zapravo blagoslivljajući Abrahama blagoslov udjeljuje svim njegovim potomcima u koje se ubrajaju svi starozavjetni i židovski svećenici. Tako Melkisedek pokazuje da je njegovo svečeništvo uzvišenije, časnije i savršenije od svekolikog židovskoga svećenstva. Jasno je da to u punoj i nenadmašivoj mjeri i snazi vrijedi za Isusovo svećeništvo kojim se ispunja Melkisedekovo svećeničko dostojanstvo.[86]

Po izričitoj napomeni u Post 14,20 Abraham je Melkisedeku "dao desetinu". I to ima naročito i posebno značenje. Desetinu

[82] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 212.

[83] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 182.

[84] Usp. C. SENFT, Bénédiction, VB, 36-37.

[85] O Abrahamu vidi J.L. LEUBA, Noms, VB, 106

[86] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 186.

daje niži višemu. Redovito se desetina prinosi svećeniku. To naznačuje da je Abraham sebe smatrao nižim, nedostojnijim i nevrijednijim od Melkisedeka. Uz to je osobno odao priznanje i prihvatio veličinu i uzvišenost Melkisedekova svećeništva. Ali po biblijskome poimanju Abrahamov čin i djelo nije samo njegov isključivi i vlastiti pothvat i postupak. Abraham je glava, predstavnik i otac cijeloga naroda koji za njim dolazi. Tu je uključeno i starozavjetno svećenstvo. Abraham je u ime svih "dao desetinu" Melkisedeku. Svi su to u njemu i po njemu učinili. Tako je cijeli Izrael priznao prednost Melkisedekova svećeništva. Pisac u Poslanici Hebrejima otuda zaključuje da je Isus kao svećenik viši od izraelskih svećenika jer je on "svećenik po redu Melkisedekovu" (Ps 110,4). To očevidno pokazuje Abrahamova desetina data Melkisedeku.[87]

Pisac Poslanici Hebrejima u svoje svrhe nije iskoristio samo i jedino ono čime je, zabilježenim u Post 14, 17-20 o Melkisedeku, mogao osvijetliti Isusovo svećeništvo. On se u svome razmišljanju poslužio čak i onim što je o Melkisedeku prešućeno u starozavjetnom ulomku. U tome se novozavjetni pisac poveo za rabinskim egzegetskim postupkom. Po rabinima ono što Biblija nije spomenula, to zapravo zbiljski niti ne postoji. U Post 14,17-20 nije naznačena Melkisedekova smrt. O tome nema ni riječi ni drugdje u Bibliji. To u nekome smislu znači da Melkisedek nije niti umro. Zato je njegovo svećeništvo trajno i stoga mu nije potrebit nasljednik. Razumije se da to nipošto nije nikakva povijesna zbilja o Melkisedeku. Ali to je prava zbilja o onome koji je "svećenik po redu Melkisedekovu" (Post 110,4). To je Isus Krist. Njegovo svećeništvo nema niti će ikada imati kraja. Vječno je kao što i uskrsnuli Isus vječno živi. Jednako Isusu ne treba nijedan nasljednik jer je vječni svećenik. Time se, dakako, Isus u svome svećeništvu bitno razlikuje od svekolikoga starozavjetnoga i općenito židovskoga svećenstva. Novozavjetnome je Piscu bilo nadasve pri duši i na srcu da to istakne.[88]

U Post 14,17-20 kao ni drugdje u Pismu ne postoji nikakva zabilježba o bilo kakvome krvnome srodstvu kralja i svećenika Melkizedeka. On se pojavljuje nenadano i nepripravljeno: kao da

[87] O desetini vidi: TOB, 686 bilj. f; 687 bilj.i; Garzanti, 2181; C. SPICQ, Hébreux, II, k85.

[88] Usp. TOB, 686 bilj.c; Garzanti, 2182; C. SPICQ, Hébreux, II, 184.

je došao s neba ili niknuo iz zemlje. Melkisedeku nije poznat ni otac ni majka. Rodoslovlje mu je izostavljeno. Sve je to iznimno važno za biblijsko poimanje gdje se uvelike računa o rodoslovnome stablu i krvnoj povezanosti. Odatle se nazire da Pismo namjerno o tome šuti. Svakako to novozavjetni Pisac iskorištava u svoje teološke nakane. Po njemu je izostanak napomene o rodoslovlju kod Melkisedeka znamen da on svečeništvo nije primio ni od koga krvnim nasljedstvom. Melkisedek je svećenik odlukom i odabirom samoga Boga. Jasno je da je time najavio Isusovo svečeništvo. Ni u Isusovu svećeništvu nema nikakvoga udjela srodstvo po rodoslovlju. Ono neposredno potječe od božanskoga nauma i promisla.[89]

Istina je da o Melkisedekovu rodoslovlju u Pismu nema ni riječi. Ali tako nipošto nije s Isusom iz Nazareta. Isus ima svoje rodoslovlje kojim je čvrsto i postojano ukorijenjen u židovsku i time svekoliku ljudsku povijest. O tome nas rodoslovlju na vlastit način izvješćuje Matej[90] u Mt 1,1-17 i Luka u Lk 3,23-28. Iz tih izvještaja proizlazi da je Isus tjelesno podrijetlom iz Jude. To piše u Mt 1,2 i Lk 3,23. U tu svrhu također postoji iskaz u Otk 5,5. Znamo pak da židovsko svećenstvo[91] ne dolazi iz Judina potomstva. Prema tome, Isus nije snagom svoga rodoslovlja bio svećenik. Dodajemo da je Isus bio Davidova roda. To je češće zapisano u Novome zavjetu.[92] Čini se da je mladome kršćanstvu bilo dobro poznato da Isus dolazi od Davida.[93] Čak je moguće da je to bilo uvršteno u prva oblikovana Vjerovanja.[94] Ali ni David nije potjecao od Jude. Sve smo to pribilježili da se vidi kako je Isusovo svećeništvo koje je "po redu Melkisedekovu" (Ps 110,4) posve različito od židovskoga i starozavjetnoga svećeništva.[95]

89 Usp. C. SPICQ, Hébreux, II, 209-210.183.

90 Uso. X. LÉON-DUFOUR, Études d' Évangile, Paris, 1965. 65-81.

91 Usp. G. PIDOUX, Sacerdoce, VB, 263-264.

92 Usp. Lk 1,32; Mt 9,27; Ri, 1,3; 2 Tim 2,8; Otk 5,5.

93 Usp. O. SULLMANN, Christologie, 110-115.

94 Usp. O. CULLMANN, Les Premières Confessions de foi Chrétinennes, Paris, 1948., 24; O. CULLMANN, Christologie, 111.

95 Usp. TOB, 687 bilj.k.

9. Heb 6,20

Dvije su nas naznake u Heb 6,20 ponukale da se ponešto zaustavimo kod toga retka.[96] To je riječ πρόδρομος i izričaj ὑπέρ ἡμῶν. Pisac je imenicom πρόδρομος neposredno označio Isusa. Jednostavno je bez ikakva drugoga dodatka napisao Ἰησοῦς, Isus. Riječ πρόδρομος pripisana Isusu kao obilježba i određenje, više se nigdje ne čita u cijelome Novome zavjetu. Već nas ta činjenica upozorava na oprez i teškoću da se valjano razjasni što je zapravo Pisac htio kazati kada je Isusa oslovio kao πρόδρομος. Svakako tako ga je nazvao jer je Isus Veliki svećenik "zauvijek po redu Melkisedekovu".

Inače riječ πρόδρομος veoma je dobro poznata klasičnome grčkome jeziku.[97] Upotrebljavali su je tako veliki pisci kao Sofoklo, Eshil, Euripid, Platon ili Herodot. Smjesta se i lako zapazi da riječ πρόδρομος dolazi od πρό što znači ispred, odnosno sprijeda i τρέχω što znači trčati. Prema tome, osnovno i početno riječ πρόδρομος označuje onoga tko sprijeda i kao prvi trči te trčeći druge pretječe i drugima prethodi. Polazeći od toga temeljnoga smisla riječ πρόδρομος ima veći broj značenja. Mi ih napominjemo jer korisno i široko pomažu razjasniti zašto je novozavjetni Pisac Isusa nazvao upravo πρόδρομος.

Tako πρόδρομος ima svoje športsko značenje. U športu se odnosi na iskonsku športsku granu trčanja. Kod trčanja trkač koji se odvoji svojom hitrinom i brzinom od ostalih trkača te prvi stigne do cilja naziva se πρόδρομος. Riječ πρόδρομος igra stanovitu ulogu i u vojničkome životu gdje se njome označuje i naziva dio vojske koja se kao izvidnica i prethodnica pošalje u izviđanje. Taj dio izvidi predio i tako pripremi sigurno putovanje ostalim vojnicima. U prirodnome i svemirskome slijedu i rasporedu πρόδρομος može označiti zvijezdu koja prethodi suncu te zorom i u osvit najavljuje njegov izlazak. Ista riječ πρόδρομος može označiti i prvine nekih plodova kao što kadšto označuje manji brod koji radi sigurnosti prethodi i predvodi veliki teretni brod.[98]

Iznijevši različita značenja riječi πρόδρομος trebalo bi kazati u kojemu se smislu nalazi u Heb 6,20. Ali to je teško reći. Svakako je Pisac želio kazati da je Isus kao preteča, prethodnik

[96] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 165-166.

[97] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1633.

[98] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 165-166.

i predvodnik ispred svih unišao u nebo. Tamo je sve pretekao i svima prethodi. Otvorio je ostalima pristup u nebo. Isus je to učinio kao Veliki svećenik. Prvi je i ispred svih prevalio put što vodi od zemlje do neba.[99]

Pisac u Heb 6,20 kaže da je Isus ušao u nebo ὑπέρ ἡμῶν. Vjerojatno u cijelome retku upravo na tome izričaju počiva puni i naročiti naglasak. Što god je Isus, Veliki svećenik, učinio za nas je i u našu korist učinio. Upravo to znači naznačeni grčki izričaj.[100]

10. Heb 7,22

U Heb 7,22 Pisac kaže[101] da je "Isus postao jamac boljega saveza". Bez dvojbe je "bolji savez" novi savez.[102] to je u biti Novi zavjet kao cjelina. Taj je savez bolji od staroga saveza u Starome zavjetu upravo zato što je Isus postao u njemu i za njega jamac, (ϵ‡γγυος). Ta se pravna riječ u cijelome Novome zavjetu[103] pojavljuje jedino u Heb 7,22. Izvorno označuje[104] onoga tko služi kao jamstvo jer sebe zalaže kao jamčevinu. taj osobno odgovara za ono za što se zauzeo i založio. Tu je ulogu u našemu spasenju i otkupljenju na se osobno preuzeo Isus. Pisac je doista doslovno i jednostavno napisao Ἰησοῦς, Isus. Isus je sigurni i pouzdani jamac. To je pokazao svojom velikosvećeničkom žrtvom na križu. Samoga je sebe kao jamstvo založio za spasenje čitavoga svijeta. Isus je pred Bogom Ocem "jamac" za ljudski rod.[105]

11. Heb 7,24

Navedeni redak veoma je kratka i jednostavna rečenica. Već je sama po sebi razumljiva i lako se razjašnjava.[106] Pisac u

[99] Usp. C. SPICQ, Hebreux, I., 124.300-301.

[100] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1998-1999; B. RIGAUX, Thessalonniciens, 469; C. SPICQ, Hébreux, I, 369 bilj.1.

[101] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II, 195-196.

[102] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II, 285-299.

[103] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II, 196.

[104] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 566; C. SPICQ, Morale, 326 bilj.2; 337 bilj.1.

[105] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II, 196.289; C. SPICQ, Hébreux, I, 309.

[106] Usp. Garzanti , 2182; C. SPICQ, Hébreux, II, 197.

retku tumači zašto Isus "ima neprolazno svećeništvo". To je zato što "ostaje zauvijek". Da izreku temeljitije shvatimo, pobliže se zaustavljamo kod riječi koje su u izvorniku.

Pisac u Heb 7,24 za riječ svećeništvo ima osnovnu i redovitu grčku riječ ἱερωσύνη. Riječ je dobro poznata tome jeziku.[107] Nalazi se i u Starome zavjetu.[108] Inače riječ ἱερωσύνη označuje svećeništvo koje se obistinjuje u svećenstvu kao ustanovi, redu i zasebnome društvenome razredu. U istome je smislu riječ upotrijebljena i u Heb 7,24. Tu Pisac, široko gledano, ima na umu svećeništvo s njegovim ugledom, dostojanstvom, vlastitom službom i uzvišenošću.[109]

Pisac je u Heb 7,24 Isusovo svećeništvo označio i obilježio riječju ἀπαράβατος. Taj pridjev može imati više značenja. U cijelome Svetome pismu nalazi se jedino u Heb 7,24. Pridjev se sastoji od niječnoga ἀ i glagola παραβαίνω koji znači "ići uz nekoga". Prema tome, ἀπαράβατος je netko uz koga se ne može ići.[110] Otuda je pridjev stekao druga uvriježena i ustanovljena značenja.[111] Tako označuje nešto što se ne smije prekršiti jer je nepovredivo. Za nekoga se kaže da je ἀπαράβατος ako ne krši neki propis, odredbu i zakon. Ali ἀπαράβατος također označuje nešto što je nepromjenjivo te ne prelazi od jednoga na drugoga. U tome značenju je Pisac upotrijebio ἀπαράβατος u Heb 7,24. Isusovo je svećeništvo neprelazno i neprenosivo. Ono posve i isključivo pripada Isusu. Zato se ne može ni prenijeti ni naslijediti. Ono je neprelazno, neprolazno i zato vjekovječno. Time novozavjetni Pisac u biti i prije svega utvrđuje razliku između Isusova svećeništva i židovskoga svećenstva što se zasnivalo na tjelesnome nasljedstvu. Židovski su svećenici umirali i zato imali nasljednike po krvi i srodstvu.

Novozavjetni je Pisac naznačio zašto je Isusovo svećeništvo ἀπαράβατος. To je zato jer Isus "ostaje (μένειν) zauvijek". U Heb 7,24 posebna važnost i naročito značenje pripada glagolu μένω ostati. Taj glagol u osnovi i iskonski znači trajati.[112] U Bibliji izriče važnu i osnovnu zbilju. Sveto pismo redovito pomoću μένω utanačuje i iskazuje razliku između Boga i stvorenja. Nasuprot prolaznosti,

---

107 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 962.

108 O starozavjetnome svećeništvu usp. G. PIDOUX, Sacerdoce, VC, 263-264.

109 Usp. C. SPICQ, Hébreux, II, 126 bilj.3.

110 Usp. TOB, 687 bilj.q.

111 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 203.

112 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1252-1253.

ništavnosti i uništivosti svakoga stvorenja stoji Bog sa svojim trajanjem, neprolaznim ostankom i vječnim postojanjem.

Dok Bog uvijek "ostaje", stvorenje iščezava i nestaje. Pisac za Isusa kaže da "ostaje zauvijek". Isusu živi vječno. Zato je njegovo svećeništvo neprolazno. U tome je, ponavljamo, sržna i bitna razlika između starozavjetnoga svećeništva i Isusa Krista novozavjetnog i vječnoga Velikoga svećenika.[113]

12. Heb 7,27

U dugome retku koji smo naznačili[114] Pisac zapravo tumači smisao i značenje Isusove smrti na križu. Ta je smrt žrtva prikazana za oproštenje grijeha cijeloga ljudskoga roda. Pisac u svome pojašnjenju rabi riječ ἐφάπαξ. Ta riječ znači "jedanput zauvijek".[115] Isus je svoju muku podnio jedanput kao Veliki svećenik. Taj u povijesti dovršeni čin on više ne ponavlja. Taj je čin jedan, jedinstven i odlučan. Žrtva na Križu dovršena je jedanput. Više se ne može ponoviti. Ni njezin se učinak ne ponavlja. Upravo to kratko i snažno izražava izričaj ἐφάπαξ koji čitamo u Heb 7,27. Možemo kazati bez pretjerivanja da on obilježuje kao žig i pečat cijelu Poslanicu Hebrejima. Riječ ἐφάπαξ sa svojom dubinom i smislom doprinos je toga novozavjetnoga spisa poimanju i razumijevanju Isusovoga ovozemnog života i cijeloga njegova životnog pothvata i djela.[116]

U Heb 7, 27 Pisac o Isusu bilježi da je sam sebe prikazao. On je upotrijebio glagol ἀναφέρω. Glagol je bio u aoristu. Odnosi se na točno utvrđeni i dovršeni povijesni događaj. To je Isusova smrt na Golgoti. Pisac je glagol stavio u aktiv. Time je istaknuo da je sadržaj glagola izraz Isusove volje i slobodne odluke.[117]

Glagol ἀναφέρω u prvome redu[118] znači "nositi u vis", "ponijeti gore", "učiniti da se nešto podigne", "podići". Otuda dobiva

---

113 Usp. C. SPICQ, Hébreux, 184; C. SPICQ, Hébreux, I., 275 bilj.2; C. SPICQ, Morale, 352 bilj.2; C. SPICQ, Agape, III., 153.

114 Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 200-203.

115 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 866.

116 Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 202; O. CULLMANN, Christologie, 87; O. CULLMAN, Christ et le temps, Neuchâtel, 1966, 86; H. H. FRANKEMÖLLE, Taufverständnis, 88.

117 Usp. C. SPICQ, Hébreux, I., 303.

118 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 145-146.

značenje "prenijeti", "povesti u vis". Glagol ἀναφέρω također može značiti "na se uzeti", "ponijeti teret". U bogoslužnom rječniku ἀναφέρω znači "žrtvovati", "prinijeti žrtvu". U načelu i redovito svećenik žrtvu dovodi do žrtvenika. Tu je podiže, postavlja i prikazuje Bogu. Žrtva ispašta grijehe i zato ih Bog oprašta.

U naznačeni krug misli treba staviti Piščevu napomenu o Isusu ἑαυτόν ἀνενέγκας. Doduše drugi su Isusa raspeli na križ. Ali Pisac to tumači kao slobodni, dragovoljni i vlastiti Isusov čin. Isus je na Veliki petak Veliki svećenik cijeloga ljudskoga roda. On je "sam sebe" (ἑαυτόν) kao žrtvu doveo do križa i na nj kao na žrtvenik uvis podigao. Sobom je ponio grijehe cijeloga čovječanstva. Na sebe je stavio taj teret i grijehe kao breme donio pred Oca da ih oprosti.[119]

13. Heb 8,2

Naznačeni redak[120] ovdje spominjemo zato što u njemu nalazimo izričaj τῶν ἁγίων λειτουργός. Pisac Isusa, velikoga svećenika, tu neposredno i izravno naziva λειτουργός. Grčka riječ prvotno naznačuje nekoga kome je palo u dio da obnaša i vrši određenu javnu i građansku službu.[121] To je javni radnik i djelatnik. On je službenik u državnome poretku. Čak se riječju λειτουργός označavao i onaj tko u vojsci obavlja određenu korisnu službu. Septuagintini su prevoditelji također upotrebljavali riječ λειτουργός. Oni su je prenijeli na vjersko područje. Za njih je λειτουργός službenik u Hramu. To su bili svećenici i leviti.

Pisac u Heb 8,2 za Isusa koji je Veliki svećenik kaže da je λειτουργός. To znači da je djelatnik javnoga i općega djela. Naznakom τῶν ἁγίων Pisac naznačuje gdje je Isus službenik i poslenik. To su "sveta mjesta". To je svetište, svetinja. To je za novozavjetnoga Pisca nebeski hram. U njemu je Isus vječno vječni λειτουργός. Službenik je u hramu koji je nebo.[122]

[119] Usp. C. SPICQ, Pierre, 85.112; C. SPICQ, Hébreux, I., 303; C. SPICQ, Hébreux, II., 269-270.203.

[120] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 234-235.

[121] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1178.

[122] Usp. C. SPICQ, Héreux, II., 234; A. HAMMAN, La Prière, I., Le Nouveau Testament, Desclée, 1959, 316.

14. Heb 8,6

Pred sebe smo stavili Heb 8,6 jer tu u svezi s Isusom ukoliko je Veliki svećenik postoje dva pojma na koja želimo svratiti pozornost.[123] To su ovi pojmovi: λειτουργία i μεσίτης. Riječ λειτουργία u grčkome jeziku[124] najprije izražava javnu ulogu i službu što se obavlja i vrši u korist društva i šire narodne zajednice. To se posebno odnosi na službu kod javnoga i općega štovanja Boga. Riječ pak može jednostavno označivati određenu službu i ulogu odnosno naprosto služenje.

Riječ λειτουργία pojavljuje se u Novome zavjetu.[125] U Poslanici Hebrejima čitamo je osim u Heb 8,6 još samo u Heb 9,21. U Heb 8,6 Pisac očito na umu ima Isusovu kalvarijsku žrtvu. Isus kao Veliki svećenik prikazuje tu žrtvu za spas ljudi. To je njegova služba i uloga s obzirom na ljudski rod. To je Isusova λειτουργία njegovo služenje. Ali Isus isto prosljeđuje i u nebu, u nebeskome hramu. Tu kao nebeski i vječni Veliki svećenik obavlja bogoštovnu službu. To je njegova vječna λειτουργία za spasenje svih ljudi.[126]

Druga je spomenuta riječ μεσίτης. Ona dolazi od μέσος što znači "onaj koji se nalazi u sredini".[127] Stoga μεσίτης znači "posrednik".[128] Posrednik kadikad samo povezuje dva kraja i završetka. Često pak zastupa kod nižega onoga tko je položajem viši ili kod višega zastupa želje, zahtjeve i molbe nižega. Posrednik također vrši svoju posredničku ulogu kod sklapanja različitih ugovora među razdvojenim strankama. Posrednička uloga i značenje do izražaja dolazi i kod raznih sporova. Tada posrednik obavlja ulogu prosuditelja, suca i pomiritelja. Kao pravni pojam μεσίτης zapravo znači sudac. Vidi se da je posrednikova uloga široka, dosta raznovrsna i po sebi veoma važna. Osim toga bila je dobro poznata i općenito prihvaćena.[129]

Može se reći da je Starome zavjetu riječ μεσίτης gotovo nepoznata. Jedino se susreće u Septuagintinu prijevodu za Job

[123] Usp. C. SPICQ, Hèbreux, II., 238-239.
[124] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1178.
[125] Usp. A. HAMMAN, Prière, 316-318
[126] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 239.
[127] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1356-1357.
[128] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1255.
[129] Usp. C. SPICQ, Dieu et l' homme selon le Nouveau Testament, Lectio Divina, 29, Paris, 1961, 215 bilj.2; F. J. SCHIERSE, Mediatore, DT, II., 287-291.

9,33. Ali na tome mjestu μεσίτης ne odgovara najbolje hebrejskome izvorniku.[130] U Novome se zavjetu riječ μεσίτης pojavljuje pet puta.[131] Od toga na Poslanicu Hebrejima otpadaju tri mjesta: Heb 8,6; 9,15 i 12,24. Na sva ta tri mjesta Pisac riječju μεσίτης označuje Isusa Krista. Isus je novozavjetni "posrednik". Tim se nazivom u Poslanici Hebrejima Isus zapravo obilježuje u svojoj velikosvećeničkoj ulozi posrednika između Boga Oca i ljudi. Isus je posrednik ukoliko je svećenik. Posrednik je svojim svekolikim zemaljskim djelom koje doseže svoj vrhunac u žrtvi na križu. Ali Isus je također i u nebu posrednik svojim velikosvećeničkim zagovorom u korist onih koji su po njemu stekli svoje spasenje i otkupljenje.[132]

15. Heb 9,12

Pisac u Heb 9,12 tvrdi[133] da je Veliki svećenik Novoga zavjeta Isus "ušao u svetište". Riječ je, očito, o nebeskome hramu u kojemu je Isus svećenik.[134] On je tu Veliki svećenik zauvijek. Trajno je i neposredno za svu vječnost u nebu Veliki svećenik. Ali je u nebesko svetište Isus unišao "po svojoj krvi". To je "krv" Isusove smrti. Pisac dodaje da je Isus za cijeli ljudski rod "priskrbio vječno otkupljenje". Ta izreka u izvorniku glasi αἰωνίαν λύτρωσιν εὑράμενος. Mi je nastojimo pobliže pojasniti.

Pridjev αἰώνιος znači vječan, trajan.[135] Budući da je djelo o kojemu je riječ u Heb 9,12 izvršio Isus koji je Bog, ono je nužno vječno kao što je Bog vječan. To se djelo zato ne ponavlja. Učinjeno je jedanput za vazda i uvijek. Ne može se više nikada ponoviti jer je neuništivo.

Riječ λύτρωσις u cijeloj se Poslanici Hebrejima nalazi samo na mjestima koje razjašnjujemo. Veoma je rijetka i u drugim dijelovima Novoga zavjeta. Upotrijebio ju je Luka u Lk 1,68 i

130 Usp. P. BONNARD, Jésus, VB, 142.

131 Usp. F.J. SCHIERSE, Mediatore, DT, II., 287-288.

132 Usp. F.J. SCHIERSE, Mediatore, DT, II., 288-289; P. BONNARD, Jésus, VB, 142-143; O. CULLMANN, Christologie, 79; C. DUQUOC, Christologie, Paris, 1968, 187-261; J. MÖLLER, Mediatore, II., 295-297.

133 Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 257-258; TOB, 690 bilj.n; Garzanti, 2184.

134 Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 257-258; TOB, 690 bilj.n; Garzanti, 2184.

135 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 54.

2,38. Inače je imenica λύτρωσις dobro poznata Starome zavjetu[136] i klasičnome grčkome jeziku.[137] Najprije naznačujemo da imenica λύτρωσις dolazi od glagola λυτρόω. Taj pak glagol znači osloboditi posredstvom otkupnine, nekoga osloboditi po novčanome iznosu, platiti otkup.[138]

Polazeći od naznačenoga značenja za glagol λυτρόω imenica λύτρωσις može značiti otkup, otkupnina, otkupljenje.[139] Pri tome se obično podrazumijeva isplata otkupnine koja može od slučaja do slučaja biti veoma različita. Ali u Bibliji λύτρωσις ponekada označuje oslobođenje kojemu ne prethodi nikakav otkup niti bilo kakva nadoknada.[140]

Sva navedena značenja riječi λύτρωσις u neku ruku se mogu primijeniti na Heb 9,12. Ipak nam se čini da tu u pozadini riječi λύτρωσις stoji "vlastita krv" Isusa Krista. Ona je uvjet "vječnoga oslobođenja". Ta krv ima neizmjernu i božansku cijenu jer je krv Isusa Krista. Isusova je krv predragocjena.[141]

Određenu poteškoću kod tumačenja predstavlja i glagol εὑρίσκω koji se također nalazi u Heb 9,12. Prvo je značenje glagola naći. Ali on također često može značiti postići, dobiti, osvojiti, pribaviti.[142] Čini nam se da Pisac u Heb 9,12 uči da je Isus koji je vječni Veliki svećenik svojom krvlju s križa pribavio, zadobio i osvojio za ljudski rod otkupljenje i oslobođenje koje je trajno i vječno. Ljude je svojom smrću oslobodio od podaništva i robovanja svakome grijehu.

16. Heb 9,14

U Heb 9,14 Pisac naznačuje[143] učinak "Kristove krvi". Pred očima bez sumnje ima plod koji ljudima dolazi od Isusove smrti. Taj pak plod izražava glagolom καταρίζω. Pisac ga je doduše stavio u buduće vrijeme, ali to je samo radi stilskoga učinka. To se lako zamijeti iz neposrednoga redoslijeda u tekstu. Glagol

---

[136] Usp. C. SPICQ, Morale, 625 bilj.2.
[137] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1211.
[138] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1211.
[139] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1211
[140] Usp. C. SPICQ, Morale, 625 bilj.2.
[141] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 271-285.
[142] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 852; C. SPICQ, Hébreux, II., 257.
[143] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 258-259.

καταρίζω zapravo rabi samo Biblija. Pojavljuje se u oba zavjeta. Glagol znači očistiti.[144] Pisac je jasno rekao na što se odnosi "očistiti". To je "naša savjest". Grčka riječ za savjest συνείδησις prvotno znači "prisni osjećaj". To je svijest o vlastitim mislima i osobnim činima. Isto tako συνείδησις označuje čovjekovu svijest kojom razlikuje i razdvaja dobro i zlo.[145] Pisac u 9,14 kaže da "Kristova krv" očišćuje ljudsku savjest od "mrtvih djela". Razumije se da su to grešni čini što onečišćuju i blate ljudsku savjest. U Starome zavjetu dosta se često glagolom "zanečistiti" izražava posljedica i učinak grijeha.[146] Grijeh polaže i stavlja mrlju na dušu. Zato duši treba očišćenje. To je učinila "Kristova krv". Tako piše u Heb 9,14. Stoga smo svratili pozornost na taj novozavjetni redak.

17. Heb 9,15

Navedeni smo redak izdvojili za tumačenje[147] jer se u njemu nalazi pojam ἀπολύτρωσις. Pojam redovito prevodimo riječju "otkupljenje". Njime pak uobičajeno izražavamo Isusovo djelo. Jasno je da je u središtu toga čina Isusova svećenička žrtva na križu. Stoga je posve razumljivo zašto se riječ ἀπολύτρωσις nalazi u Poslanici Hebrejima.

Riječ ἀπολύτρωσις u grčkome prvenstveno izražava oslobođenje nekoga dužnika uz plaćenu otkupninu.[148] Čini se pak da riječ ἀπολύτρωσις ima posebno značenje u vojničkome načinu govora i postupanja. Izriče činjenicu oslobađanja i otpuštanja na slobodu nekoga taoca ili ratnoga zarobljenika. Tome redovito prethodi isplata određene otkupnine. Manje se riječju ἀπολύτρωσις izražava oslobođenje čovjeka koji je bio rob.[149] Svakako u taj široki okvir treba uvrstiti onu ἀπολύτρωσις koju je za ljude stekao svojom krvlju Veliki svećenik Isus Krist. On je ljudima zaslužio otkupljenje i oslobođenje. Lišio ih je prethodnoga duhovnoga sužanjstva, zatočeništva i ropstva. Ljudi nisu više zatočenici nikakvih zlih

144 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 991.

145 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1848-1849; C. SPICQ, Morale, 603; C. SPICQ, Dieu, 157 bilj.1.

146 Usp. Lev 18,24;18,30; Iz 64,5; Jer 2,7; Ez 36,1-18, itd.

147 Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 261-262.

148 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 233.

149 Usp. C. SPICQ, Morale, 625 bilj.2.

sila kojima su dotada robovali i služili kao podanici. Sada su otkupljeni i tako oslobođeni.[150]

Pisac u svome retku ἀπολύτρωσις izravno povezuje s onim što tu naziva παράβασις. Ta riječ na grčkome znači prekoračenje, prekršaj, prijestup.[151] Pisac u Heb 9,15 ima na umu "prekoračenja" iz "Staroga zavjeta". Židovi su prekoračili put koji im je Bog odredio, pokazao i ucrtao. To je njihovo prekoračenje. Tako su prekršili zakon koji je Bog dao. Svi su ti "prijestupi" stekli "otkupljenje u Isusovoj velikosvećeničkoj žrtvi.[152]

18. Heb 9,26

U Heb 9,26 Pisac pred duhovnim očima bez dvojbe ima cjeloviti Isusov zemaljski život i posebice njegov konac i kraj.[153] Pri tome doista snažno ističe da je Isusov život i svekoliko njegovo djelo obistinjeno ἅπαξ. Taj prilog znači jedanput, jedanput za uvijek.[154] Ta je riječ naročito draga Piscu poslanice. On sigurno polazi od pretpostavke da ono što je savršeno na sebi nosi pečat i žig da je jedno i neponovljivo. Sigurno je takav Isusov život i njegovo djelo.[155] Pisac u Heb 9,26 piše da je Isus došao na svijet "na svršetku vjekova" poradi "poništenja" svekolikoga ljudskoga grijeha. U izvorniku imamo jaku i istaknuti riječ ἀθέτησις. Riječ je u cijelome Novome zavjetu osobna Piscu Poslanice Hebrejima. Samo se on njime služio. Ali zapravo i on rijetko, tj. na mjestu koje tumačimo i još samo u Heb 7,18. Inače je riječ ἀθέτησις dobro poznata grčkome rječniku.[156] Ona znači ukinuće, uništenje, odbačenje. Prema tome, Pisac u Heb 9,26 uči da je Isus grijeh uništio, dokinuo, odbacio, poništio i razorio.[157] Dodao je da je Isus to učinio "svojom žrtvom". Pisac se poslužio riječju θυσία koja u grčkome označuje žrtvovanje kao takvo, ali zbilju koja se

[150] Usp. F. AMIOT, Enseignement, 106-107; L. CERFAUX, Christ, 107-108; R. BULTMANN, Theologie, 87; TOB, 462 bilj.x.

[151] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1457.

[152] Usp. C. SPICQ, Hébreux, I., 255.

[153] C. SPICQ, Hébreux, II., 268-269.

[154] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 203.

[155] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 150.269.

[156] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 34.

[157] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 269.

žrtvuje i prikazuje.[158] Isus je na križu žrtvovao samoga sebe. Kod toga je žrtvovanje istodobno prinosnik i sama žrtva.[159]

19. Heb 10,10

U Heb 10,10 Pisac naznačuje[160] kako se stječe svetost koja je uvjet života s Bogom koji je svet. Tu Pisac očevidno svetost uzima za posebni način govora o spasenju, opravdanju i otkupljenju. On uči da je ljudski rod postigao svetost "po prinosu tijela Isusa Krista jedanput zauvijek". Pisac ima, vidi se, pred očima Isusovu smrt na križu. Ta je smrt "prinos" (προσφορά)[161] vlastitoga Isusova "tijela". On je žrtveni "prinos". Ono je žrtva koja je ljudima zaslužila svetost. To se pak zbilo jedan put zauvijek.

20. Heb 10,14

U Heb 10,14 Pisac govori o "jednome prinosu". To je Isusovo tijelo. Prineseno je kao žrtva na križu. Jasno je da je ono jedno. Zato je jedna žrtva i jedan prinos. Isus je tim prinosom "usavršio posvećene". Sve im je u milosti i milosrđu udijelio što je potrebno za savršenost. Isusov je prinos cjelovit i potpun. Zato je samo jedan i nikada se ne ponavlja. Vrelo je sve savršenosti.

Pisac je istaknuo da su posvećeni usavršeni "za svagda". On je napisao εἰς τὸ διηνεκής. To je u svome spisu već dvaput zabilježio[162] i to pokazuje da mu je naročito stalo do izričaja. Inače se više ne susreće u Bibliji.[163] U grčkome jeziku[164] διηνεκής izražava činjenicu da se nešto nastavlja bez ikakvoga prekida. Riječ je o nečemu što je trajno i neprekidno postoji. To je za uvijek, za vazda. Prema tome, Isus je prinosom svoga tijela za žrtvu "zauvijek" zaslužio savršenost onima koje on posvećuje.[165]

---

158 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 951.
159 Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 107.132 bilj.5,133 bilj.2
160 Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 306-307; Garzanti, 2185.
161 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 1681.
162 Usp. Heb 10,1; Heb 10,12.
163 Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 184.
164 Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 508.
165 Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 310.312; C. SPICQ, Hébreux, 303.

21. Heb 10,18

Dužnost nam je spomenuti i barem dijelom razglobiti navedeni redak.[166] Tu doista čitamo temeljni izričaj u kome se donekle zgušnjuje i sažima dobar dio prethodno razloženoga. To je riječ ἄφεσις. Ona u svakome slučaju zaslužuje zasebnu pomnju i naročitu skrb. U Novome zavjetu redovito[167] se pojavljuje izričaj ἄφεσις τῶν ἁμαρτίων, oproštenje grijeha. U Heb 10,18 doduše ne piše τῶν ἁμαρτίων, ali to se sigurno podrazumijeva na temelju napisanoga u Heb 10,17.

Grčka riječ ἄφεσις doslovno naznačuje[168] postupak kojim se dopušta odlazak i udjeljuje određeni otpust. Veoma se često riječju ἄφεσις izražava puštanje i odlazak na slobodu nekoga roba, zatvorenika ili zarobljenika. Istom se riječju ἄφεσις iskazuje otpust duga i oproštenje za počinjene pogreške. Ali ἄφεσις može također označiti pomilovanje ili ukidanje zaloga. Tom se riječju u Novome zavjetu kao i u Heb 10,18 izražava "oproštenje" grijeha koji je čovjekov dug pred Bogom. Riječ ἄφεσις označuje oslobođenje iz ropstva i sužanjstva koje dolazi poslije učinjenoga grijeha.[169] Pisac u Heb 10,18 riječju ἄφεσις uglavljuje svekoliko djelo Isusa Velikoga svećenika. Isus je prinosom svoga tijela i prolijevanjem svoje krvi dao zadovoljštinu za sve ljudske grijehe. Tako ih je oprao i uništio. Ljudima je priskrbio ἄφεσις, tj. oproštenje svih njihovih grijeha.

ZAKLJUČAK

Naš je rad, držimo, jasan i pregledan. Takav je barem na prvi pogled i gledan izvana. Odabrali smo iz Poslanice Hebrejima one retke koji su nam se učinili značajniji i važniji za naše razmatranje. Bili bismo sretni ako nismo u tome smislu izostavili nijedan osnovni redak. Ipak smo svjesni da se to moglo dogoditi kao što smo osvjedočeni da je cijela Poslanica Hebrejima usredotočena na propovijed o Isusu Velikome svećeniku.

---

[166] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 311.

[167] Usp. C. SPICQ, Hébreux, I., 308 bilj.2; C. SPICQ, Hébreux, 265.

[168] Usp. A. BAILLY, Dictionnaire, 324; C. SPICQ, Morale, 629 bilj.1.

[169] Usp. C. SPICQ, Hébreux, II., 265; L. CERFAUX, Christ, 113.

Slijedeći retke kako se pojavljuju u Poslanici Hebrejima nastojali smo izbjeći ponavljanje. redovito smo iz navedenoga retka za tumačenje izdvajali ono čega nije bilo u ranije pojašnjenim redcima. Tako smo, u to se nadamo, stekli određenu puninu i cjelinu glede lika novozavjetnoga Velikoga svećenika i njegova velikosvećeničkoga djela.

Pisac je u svome razmjerno opširnome djelu u biti želio pokazati koji je odnos između Isusa svećenika i Velikoga svećenika prema starozavjetnome i općenito židovskome Velikome svećeniku i svim njihovim svećenicima. Između Isusova svećeništva i starozavjetnoga svećeništva razlika je bitna i posvemašnja. To je nadahnuti Pisac u Poslanici Hebrejima cjelovito, stručno i temeljito dokazao. S tim je ciljem trajno na pameti i pred očima imao značajke i obilježbe Isusova svećeništva te pokazivao da toga nema kod židovskoga i starozavjetnoga svećeništva. Piščevo nam razmišljanje često ostaje zasjenjeno pa možda i nejasno jer nemamo pravi uvid u djelovanje židovskoga svećenstva što je Pisac sigurno svakodnevno motrio i dobro poznavao. Štoviše, mi se na to zbog nedovoljne upućenosti u svojoj raspravi nismo ni obazirali. I to joj je bez dvojbe nedostatak. Mi smo zapravo željeli iz Poslanice Hebrejima doznati kako je Novi zavjet razumio svećeničko i velikosvećeničko djelo Isusa iz Nazareta. Preostaje nam samo nada da u tome ipak nismo posve zakazali.

Résumé

Le résumé peut cette fois-ci être vraiment très court. On voit facilement de suite ce que l’ auteur a écrit en croate, sa langue maternelle. Il s’ est proposé d’ étudier ce que l’ écrivain inspiré prêchait et annoncait dans l’ Épître aux Hébreux à propos du sacerdoce du Christ. Pour le faire il a choisi un certain nombre de versets dans l’ Épître néotestamentaire et il a essayé de les analyser et d’ en extraire l’ enseignement et la doctrine. Chaque fois l’autuer a mis devant ses yeux le texte grec original et il l’a exploré à fond. C’ est de cette manière qu’ il désirait apprendre ce que l’ Épître aux Hébreux dit du Christ, le Grand prêtre, et de son oeuvre sacerdotale qui est le fondement du salut et de la rédemption humaine.